

1 תַּנְאִי הָיָא – כבר נחלקו בה תנאים, דְּתַנְיָא – כך שנינו בברייתא,
2 בפרשת מילה נאמר (ויקרא יב א) 'מִלּוֹ בֶּשֶׂר עָרְלָתוֹ, וְלַמַּדִּים מִתִּיבַת
3 'בֶּשֶׂר' הַמִּיּוֹתֶרָה, וְאַף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁם בְּהֶרֶת יְמוֹל, דְּבָרֵי רַבִּי
4 יֵאָשְׁיָהּ. לדעתו אין ללמוד שמילה בזמנה דוחה צרעת מקל וחומר
5 שאם היא דוחה שבת החמורה כל שכן שדוחה צרעת הקלה, וצריך
6 על כך פסוק וכדעת רב ספרא לעיל. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, אֵינִי צָרִיךְ
7 פסוק ללמד שמילה בזמנה דוחה צרעת, לפי שאם שָׁבַת הַחֲמוּרָה
8 מילה בזמנה דוחה אותה, צָרַעַת הַקֶּלָּה לֹא כָּל שָׁבַת שֶׁמִּילָה דוחה
9 אותה וכסבירת רבא לעיל. לדעתו תיבת 'בשר' המיותרת, באה ללמד
10 שגם מילה שלא בזמנה של תינוק 'בינוני' – ותינוק קטן שלא בזמנו
11 דוחה צרעת.

12 הגמרא דנה בדברי הברייתא: אָמַר מַר, 'בֶּשֶׂר' אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁם
13 בְּהֶרֶת יְמוֹל דְּבָרֵי רַבִּי יֵאָשְׁיָהּ. מקשה הגמרא: הָא לְמָהּ לִי קְרָא –
14 מדוע צריך פסוק על כך, הלא קציצת הנגע דָּבָר שְׁאִין מְתַבְּנִין הוּא,
15 שהרי המל מתכוין לחיתוך הערלה ולא לקציצת הנגע, וְדָבָר שְׁאִין
16 מְתַבְּנִין מוֹתֵר.

17 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, לֹא נִצְרָכָא – לא צריך היה רבי יאשיה
18 את הלימוד אֵלָּא לְשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר דְּבָר שְׁאִין מְתַבְּנִין
19 אֲסוּר, אבל לרבי שמעון הסובר שדבר שאינו מתכוין מותר אכן אין
20 צורך בפסוק.

21 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רַבָּא אָמַר, אֲפִילוּ תִּימָא שְׂרֵבִי יאשיה
22 הצריך לימוד גם לשיטת רַבִּי שְׁמַעוֹן אין להקשות שדבר שאינו
23 מתכוין מותר, לפי שמוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפָסִיק רִישִׁיהּ וְלֹא יְמוֹת –
24 באומר הריני חותך ראשה של הבהמה ואין כוונתי שתמות שפשוט
25 שדבר זה אסור, וכן מילה במקום צרעת, ודאי שהצרעת תיקצץ, ואף
26 שאינו מתכוין לזה אסור, ולכן צריך לימוד להחיר את המילה במקום
27 צרעת.

28 מקשה הגמרא: וְכִי אֲבִי שאמר שיש צורך בלימוד רק לדעת רבי
29 יהודה לית ליה הָאֵי סְבָרָא – אינו סובר שאינו מתכוין בפסיק רישיה
30 אסור לפי רבי שמעון, וְהָא אֲבִי וְרַבָּא דְּאָמְרֵי תְרוּוֹיְהוּ – אמרו
31 שניהם, מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפָסִיק רִישִׁיהּ וְלֹא יְמוֹת שאף שאינו
32 מתכוין אסור. מתרצת הגמרא: בְּתַר דְּשַׁמְעָה – לאחר שאבי שמעה
33 מִרַבָּא, סְבָרָה – נתן דעתו עליה וקיבל אותה.

34 אִיכָא דְּמַתְּנִי לְהָא דְּאֲבִי וְרַבָּא – יש השונים את דברי אבי ורבא
35 אֵהָא – על הענין דלחלו. נאמר בפסוק (דברים כד ח) 'הַשֹּׁמֵר בְּנִגְעַת
36 הַצָּרַעַת לְשִׁמּוֹר מָאֵד וְלַעֲשׂוֹת' וגו', ודרשו חכמים 'לַעֲשׂוֹת' (אֵי
37 אֵתָּה עוֹשֶׂה אֲבָל) עוֹשֶׂה אֵתָּה בְּסִיב שְׁעַל גְּבִי רִנְלוֹ, כלומר, אם יש
38 לו נגע ברגל, אינו צריך להמנע מלהדק את רצועת הנעל (והעשויה
39 מסיב) לרגל, וּבְמוֹט שְׁעַל גְּבִי בְּתִיפּוֹ – וכן כשיש לו נגע בכתיפו אינו
40 צריך להמנע מלשאת משא על מקום הנגע, אף שעל ידי פעולות אלו
41 הנגע יתחזק ויוסר. וְאֵם עֲבָרָה הַצָּרַעַת עֲבָרָה ואין חשש איסור בזה.
42 מקשה הגמרא: וְהָא לְמָהּ לִי קְרָא, דְּבָר שְׁאִין מְתַבְּנִין הוּא, שהרי
43 אינו מתכוין להסרת הצרעת על ידי המוט והסיב, וְדָבָר שְׁאִין מְתַבְּנִין
44 מוֹתֵר. מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, לֹא נִצְרָכָא – אין צורך בלימוד
45 על כך, אֵלָּא לְשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר דְּבָר שְׁאִין מְתַבְּנִין אֲסוּר,
46 אבל לרבי שמעון מותר ואין צורך בפסוק.

47 וְרַבָּא אָמַר, אֲפִילוּ תִּימָא שֵׁשׁ צוּרִךְ בְּלִימּוּד גַּם לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וּמוֹדָה
48 רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפָסִיק רִישִׁיהּ וְלֹא יְמוֹת, וכיון שעל ידי הסיב ועל ידי
49 המוט שעל כתיפו ודאי יוסר הנגע, לולא הפסוק 'לעשות' היה הדבר
50 אסור.

51 מקשה הגמרא: וְכִי אֲבִי לִית לִיה הָאֵי סְבָרָא – אינו סובר שאינו
52 מתכוין בפסיק רישיה אסור לפי רבי שמעון, וְהָא אֲבִי וְרַבָּא דְּאָמְרֵי
53 תְרוּוֹיְהוּ – אמרו שניהם, מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפָסִיק רִישִׁיהּ וְלֹא יְמוֹת
54 שאף שאינו מתכוין אסור. מתרצת הגמרא: לְבַתֵּר דְּשַׁמְעִיה אביי
55 מִרַבָּא, סְבָרָה – נתן דעתו עליה וקיבל אותה.

56 מקשה הגמרא: וְאֲבִי שֶׁסָּבַר תַּחֲלִילָה אֵלִיכָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁדָּבָר
57 שאינו מתכוין מותר אפילו בפסיק רישיה, ולדעתו מותר למול במקום

58 שיש צרעת משום שאינו מתכוין, הָאֵי – הפסוק 'בֶּשֶׂר' שְׂרֵבִי יאשיה
59 למד ממנו שמילה דוחה צרעת, מֵאֵי עֲבִיד לִיה – מה ילמד ממנו רבי
60 שמעון. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב עֲמֶרֶם, הפסוק מדבר בְּאִימָר לְקוּיָן
61 בְּהֶרֶתוֹ הוּא מְתַבְּנִין – בערל גדול שאומר למוהל שימול אותו ויקוץ
62 את בהרתו כדי להטהר, ומלמדנו הכתוב שדבר זה מותר.
63 שואלת הגמרא: תִּינָח – תירוץ זה מיישב מדוע נאמר 'בשר' בערל
64 גָּדוֹל, אבל בערל קָטָן בן שמונה ימים שגם בו כתוב 'בשר' מֵאֵי אִיכָא
65 לְמִימָר – מה נלמד מפסוק זה, הלא קטן בן שמונה ימים אינו יודע
66 להתכוין לקוץ את הבהרת. משיבה הגמרא: אָמַר רַב מִשְׁשֵׁי, הַפְּסוּק
67 מְדַבֵּר בְּאִימָר אֲבִי הֵבֵן וְשִׁמּוּדָהּ שֶׁלָּא לְקוּיָן נִגַע צָרַעַת בִּידֵים
68 בְּכוּוּנָה לְקוּיָן בְּהֶרֶת דְּבָנָה הוּא קָא מְתַבְּנִין – שהאב המל את בנו
69 מתכוין בפירושו לקוץ את בהרתו כדי לטהרו מטומאת צרעת,
70 ומלמדנו הכתוב שדבר זה מותר.

71 מקשה הגמרא: וְאֵי אִיכָא אֲחֵר – אם יש אדם אחר שיכול למול את
72 בנו ולא איכפת לו מטהרת התינוק, לְעֵבִיד אֲחֵר – ימול אחר את הבן
73 ובשעת המילה האב לא יעמוד שם, וכך לא יעקר הלאו, ואם כן לא
74 ניתן לומר שהפסוק דיבר באופן זה, וחוזרת הקושיא לשם מה צריך
75 את הפסוק 'בשר'. דְּאָמַר – שהרי אמר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, כָּל
76 מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא עֵשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הַסּוּתְרִים זֶה אֵת זֶה, אִם אֵתָּה
77 יָכוֹל לְקַיֵּם שְׁנֵיהֶם, מוֹטֵב, וְאִם לֹא, יָכָא עֵשֶׂה וְיִדְחָה לֹא תַעֲשֶׂה,
78 וכאן אפשר לקיים את שניהם אם אחר ימול אותו. מתרצת הגמרא:
79 הפסוק מדבר דְּלִיכָא – שאין אחר שיכול למולו.

80 הגמרא דנה במילה שלא בזמנה שאינה דוחה יום טוב: אָמַר מַר –
81 נאמר בברייתא שהובאה לעיל, יוֹם טוֹב, מִילָה אֵינָה דוחה אותו
82 אֵלָּא בְּזִמְנָה בְּלִבְדָּה. מבררת הגמרא: מָנָא הֵי מִיָּלָה – מנין נלמד דין
83 זה. אָמַר חֲזַקְיָה, וְכֵן תַּנְאִי דְּבִי חֲזַקְיָה – שנו בבית מדרשו של חזקיה
84 ברייתא זו. אָמַר קְרָא – נאמר בפסוק בענין אכילת קרבן פסח, (שמות
85 יב) 'לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר', כלומר שאסור לחותיר מבשר הפסח
86 לבוקר יום ט"ו בניסן. שְׁאִין תִּלְמּוּד לְאִמָּר – שאין צורך לחזור ולכתוב
87 (שם) 'וְהִנֵּה מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ', והיה יכול לכתוב 'וְהִנֵּה
88 מִמֶּנּוּ בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ'. מַה תִּלְמּוּד לְאִמָּר – מה מלמדנו הייתור 'עַד
89 בֹּקֶר'. אֵלָּא כָּא הִכְתּוּב לִיתָן לוֹ בֹּקֶר שְׁנֵי – נוסף לִשְׂרִיפָתוֹ, כלומר
90 התיבות 'עד בוקר' עוסקות בשריפת הנותר. וכך מתפרש הפסוק, לא
91 תותירו מהפסח עד הבוקר הראשון שהוא ט"ו בניסן, ומה שנותר
92 בבוקר זה, כיון שהוא יום טוב אסור לשורפו מיד אלא יש להמתין עד
93 הבוקר שאחריו (יום ט"ז ניסן) שהוא חול המועד ואז לשורפו. וכשם
94 שקרבן פסח שזמנו בחול (בערב יום טוב) אין שריפת הנותר ממנו
95 דוחה יום טוב, כך מילה שזמנה (היום השמיני) היה בחול ולא נימול
96 בזמנו ובא למולו ביום טוב, אין המילה דוחה יום טוב.

97 הגמרא מביאה לימוד נוסף: אֲבִי אָמַר, אָמַר קְרָא (במדבר כח ז) 'עוֹלֹת
98 שָׁבַת בְּשַׁבָּתוֹ' וגו', כלומר אברי עולת התמיד של שבת קריבים
99 שָׁבַת, וְלֹא איברי עוֹלֹת התמיד של חול, קריבים בְּשַׁבָּת, וְלֹא איברי
100 עוֹלֹת התמיד של חול, קריבים בְּיוֹם טוֹב, והוא הדין שמילה שזמנה
101 בחול אינה דוחה יום טוב.

102 הגמרא מביאה לימוד נוסף: רַבָּא אָמַר, אָמַר קְרָא (שמות יב טו) 'אֲשֶׁר
103 יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבִדָּה יַעֲשֶׂה לָכֶם, תִּיבוֹת הוּא לְבִדָּה' מיותרות,
104 שכן יכול היה לכתוב 'אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ יַעֲשֶׂה לָכֶם, ויש ללמוד
105 מתיבת 'הוא', שדווקא אוכל נפש מותר לעשות ביום טוב, וְלֹא
106 מְכַשְׁרֵינָן של אוכל נפש, כגון עשיית שפוד, סכין, תנור וכיירים.
107 ומתיבת 'לְבִדָּה' יש ללמוד שדווקא אוכל נפש דוחה יום טוב, וְלֹא
108 מִילָה שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה שאינה דוחה יום טוב. וצריך פסוק למעט זאת
109 משום שלולא הפסוק הייתי אומר דְּאֵתָּא – שמילה נלמדת שדוחה
110 יום טוב מִכָּל וְהוּא מְצַרֵּה, ומה צרעת שדוחה עבודה, מילה שלא
111 בזמנה דוחה אותה, כמו שנתבאר לעיל (קלכ). יום טוב שנדחה מפני
112 עבודה אינו דין שמילה שלא בזמנה תדחה אותו, ולכן הוצרך הפסוק
113 ללמדנו שאינה דוחה יום טוב.
114 הגמרא מביאה לימוד נוסף: רַב אִשִּׁי אָמַר, נאמר בפסוק בענין יום

1 טוב (ויקרא כג כד) 'יְהִיָּה לָכֶם שַׁבָּתוֹן' וגו', ומצות עֲשֵׂה לשבות הוא,
2 וְהָיָה לִיּוֹם טוֹב עֲשֵׂה של שבתון, וְלֹא תַעֲשֶׂה (שם כג כה) 'כָּל
3 מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ' וגו', וְאִין עֲשֵׂה של מילה שלא בזמנה דוּחָה
4 אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וְעֲשֵׂה של יום טוב, אבל מילה בזמנה למדים מ'ביום'
5 שדוחה אפילו שבת.
6 הגמרא חוזרת לבאר את המשנה שבראש הפרק. שנינו במשנה: כָּלֵל
7 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא וכו' כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת,
8 כגון עשיית איזמל לצורך המילה, אינה דוחה את השבת. אָמַר רַב
9 יְהוּדָה אָמַר רַב, הִלָּכָה בְּרַבִּי עֲקִיבָא. וְתַנְן גַּמִּי – וכן שנינו במשנה
10 (פסחים טו.) גַּמִּי פֶסַח כִּי הָאִי גִּזְוֵנָא – באופן דומה, כָּלֵל אָמַר רַבִּי
11 עֲקִיבָא, כָּל מְלָאכָה הַנִּצְרַכָּה לְהַקְרִיב קָרְבַּן פֶּסַח שָׁחַל זֶמַן שְׁחִיטָתוֹ
12 בַּשַּׁבָּת, שֶׁאִפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֶרֶב שַׁבָּת, כגון הבאת הקרבן מחוץ
13 לתחום או חיתוך יבלתו, אִינְהָ דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אבל שְׁחִיטָהּ של
14 קרבן פסח, שֶׁאִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֶרֶב שַׁבָּת, דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת,
15 וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב גַּם שֶׁמֶלֶכָה בְּרַבִּי עֲקִיבָא. וְצִרִיכָא –
16 וצריך היה רב יהודה להשמיענו שהלכה כרבי עקיבא גם בענין
17 מכשירי מילה בשבת וגם בענין מכשירי קרבן פסח בשבת. דָּאִי
18 אֲשַׁמְעִינָן – אם היה משמיענו רק לַגַּבִּי מכשירי מילה שהלכה כרבי
19 עקיבא, הייתי אומר הֵתֵם הוּא – דווקא שם דְּמַכְשִׁירִין שֶׁאִפְשָׁר
20 לַעֲשׂוֹת אוֹתָם מֵאֵתְמוֹל לֹא דָּחוּ שַׁבָּת, משום דְּלִיכָא בִּרְתָּהּ, לפי
21 שהקטן אינו בר עונשים, וגם אביו אינו מתחייב כרת אם אינו מל
22 אותו, אֲכַל פֶּסַח דְּאִיכָא בִּרְתָּהּ אִם לֹא יִשְׁחַט בִּי"ד נִיסָן, אִימָא – שמא
23 גם מכשירי הקרבן שאפשר לעשותם מאתמול לִידְחוּ שַׁבָּת, על כן

24 השמיענו רב יהודה שהלכה כרבי עקיבא שאינם דוחים שבת. וְאִי
25 אֲשַׁמְעִינָן שהלכה כרבי עקיבא לַגַּבִּי מכשירי קרבן פֶּסַח, הייתי אומר
26 שהטעם שאינם דוחים הוא משום דְּלֹא נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה
27 בְּרִיתוֹת, אֲכַל מִלָּה דְּנִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה בְּרִיתוֹת, אִימָא
28 שגם מכשירי מילה לִידְחוּ שַׁבָּת, צִרִיכָא – אכן נצרכים שני הדברים
29 להשמיענו שהלכה כרבי עקיבא שאינם דוחים שבת.

משנה

30 המשנה מפרטת אלו צרכי מילה דוחים שבת: עוֹשִׂין כָּל צִרְכֵי מִלָּה
31 [בַּשַּׁבָּת], מוֹחֲלִין – חותכים הערלה, ופּוֹרְעִין – קורעים את העור
32 שתחת הערלה ומגלים את ראש הגיד. ומוֹצִצִין את הדם, וְנוֹתְנִין
33 עָלֶיהָ – על המכה אִיסְפָּלְגִית – תחבושת וְכַמוֹן שחוק כדי לעצור את
34 הדם. וְאִם לֹא שָׁחַק כְּמוֹן מִעֶרֶב שַׁבָּת, שוֹחַק בְּשִׁינוֹי כָּלֵל הַפֶּסַח,
35 כגון שְׁלֹעַס בְּשִׁינוֹי וְנוֹתֵן עַל הַמִּכָּה. אִם לֹא מָרַף – ערבב יַיִן וְשֶׁמֶן
36 מִעֶרֶב שַׁבָּת כדי להניח את התערובת על המכה לרפואה, וְנִתְּנָה זֶה
37 בְּעֶצְמוֹ וְזֶה בְּעֶצְמוֹ. וְאִין עוֹשִׂין לָהּ חֲלוּק – כעין כִּס צר שמלבישים
38 אותו על ראש הגיד עד העטרה כדי שלא יחזור העור ויכסה אותו
39 לְכַתְחִילָה בַּשַּׁבָּת, אֲכַל פּוֹרֵךְ עָלֶיהָ סְמֶרְטוּט בִּמְקוֹם חֲלוּק. וְאִם לֹא
40 הִתְקִין – הכין סמרטוט מִעֶרֶב שַׁבָּת והסמרטוט נמצא ברשות אחרת,
41 יִכּוֹל לְהַבְיָאוֹ מִשָּׁם בְּאֹפֶן שֶׁפּוֹרֵךְ אֶת הַסְּמֶרְטוּט עַל אֶצְבָּעוֹ וּמִכֵּיָּא
42 וְאִפְּלוֹ מִחֲצֵר אַחֲרָת שֶׁלֹּא עִירְבָה עִם הַחֲצֵר שֶׁהִתְיַנֵּק שָׁם, וְטַעַם
43 הַהִיתֵר מִשּׁוּם שֶׁהוּא מוֹצִיא אֶת הַסְּמֶרְטוּט בְּשִׁינוֹי דֶּרֶךְ מַלְבוּשׁ.
44

גמרא

הגמרא מבארת את משנתנו שאמרה, עושין כל צרכי מילה בשבת.
מקשה הגמרא: מִכִּדְּרֵי קִתְּנֵי בּוֹלָהוּ – הרי המשנה מפרטת את כל
צרכי המילה, מילה, פריעה ומציצה וכו', אם כן 'כָּל צוּרְכֵי מִילָה'
לְאַתְנֵי מֵאָה – מה בא התנא לרבות. מתרצת הגמרא: לְאַתְנֵי הָא –
בא לרבות את המבואר בברייתא, דִּתְּנֵי רִבְנָן, הָמָל בִּשְׁבֵּת, כִּל זְמַן
שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִילָה ולא סילק את ידו ורואה ציצין, כלומר שאריות
מעור הערלה שלא נחתכו, חוֹזֵר בֵּין עַל הַצִּיצִין הַמְּעַכְבִּין אֶת
הַמִּילָה – חוזר וחותר את שאריות עור הערלה, בין אם המילה אינה
כשירה עד שיחתכם, בֵּין עַל הַצִּיצִין שֶׁאֵין מְעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה – בין
אם בדיעבד המילה כשירה גם אם לא יחתכם. והטעם משום
שחיתוכם הוא המשך של המילה שדוחה שבת. אבל אם פִּירֵשׁ –
סילק את ידו מהמילה, אזי עַל צִיצִין הַמְּעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה חוֹזֵר
וחותכם, לפי שהמילה עדיין לא הושלמה. אולם עַל צִיצִין שֶׁאֵין
מְעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה אֵינוֹ חוֹזֵר וחותכם, לפי שבסילוק ידו נגמרה
המילה וחיתוך ציצין שאינם מעכבים זו פעולה חדשה שלא ניתן
לחלל עליה את השבת. וזו כוונת המשנה, 'עושין כל צרכי מילה
בשבת', והיינו שמותר לחזור ולחותר ציצין שאינם מעכבים את
המילה, כל זמן שלא פירש.
מבררת הגמרא: מֵאֵן תֵּנָא – מי הוא התנא של ברייתא זו הסובר שאם
פִּירֵשׁ וסילק ידו מן המילה אֵינוֹ חוֹזֵר לחתוך ציצין שאינם מעכבים,
לפי שבסילוק היד נגמרה פעולת המילה, וחיתוכם נחשב לפעולה
חדשה שאינה דוחה שבת. אֲמַר רַבָּה בַר בַּר חֵנָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
שִׁיטָּת רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנֵי שָׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה הִיא, דִּתְּנֵי, אֲרַבְּעָה
עָשָׂר בְּנִיסָן שֶׁחֵל לְהִיט בְּשַׁבָּת, מִפְּשִׁיט (אדם) [את]
הַפֶּסֶחַ, ומתחיל בהפשטת העור מהרגלים האחוריות ומגיע עַד
הַחֻזָּה, ואז הוא מפסיק את ההפשטת וקורע את דופן החזה ומוציא את
האימורים ומקטירם, ואינו ממשיך להפשיט את העור, ובמוצאי שבת
שהוא ליל פסח גומר את הפשטת העור ושאר עבודות, דְּכָרִי רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל בְּנֵי שָׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה. וְהַכְּמִים אֲמַרְיִם, לאחר
הוצאת האימורים והקטרתם, חוזרים וּמִפְּשִׁיטִין אֶת בּוֹלָהוּ. וטעם רבי
ישמעאל הוא שבסילוק היד מהפשטת העור נגמרה הפעולה
הראשונה, ואין היתר להמשיך אחר כך בהפשטת העור בשבת, כיון
שזו מלאכה שיכול לעשותה במוצאי שבת. וכן במילה, בסילוק ידו
נגמרה המילה ואין היתר לשוב לחתוך בשבת ציצין שאינם מעכבים.
דוחה הגמרא: מֵאֵא – מנין שרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן
ברוקה סובר שבמילה אם סילק ידו אינו חוזר, עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר –
עד עתה לא שמענו שאמר רבי ישמעאל בְּנֵי שָׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן
בְּרוּקָה שאם פירש אינו חוזר, אלא דווקא הָתָם בהמשך הפשטת
הקרן לאחר הוצאת האימורים, מִשּׁוּם דִּלָּא כְּעִינָן – שאין בהפשטת
העור משום מצות 'זֶה אֱלִי וְאַנְהוּ', שאחר נטילת האימורים אין
הידור מצוה ביפוי בשר, אֲכָל הָכָא – כאן במצות מילה דְּכָעִינָן –
שצריך לחתוך את הציצין כולם כדי לקיים 'זֶה אֱלִי וְאַנְהוּ', הֵכִי נִמְי
– מן הראוי היה להחשיב פעולה זו כהמשך המילה. דִּתְּנֵי – שהרי
כך שנינו בברייתא, נאמר בתורה (שמות טו ב) 'זֶה אֱלִי וְאַנְהוּ' ואמר
חכמים, הִתְנַאֵה לִפְנֵינוּ בְּמִצְוֹת, עָשָׂה לִפְנֵינוּ סוּכָה נֶאֱחָ וְלוֹלֵב נֶאֱחָ
וְשׁוֹפֵר נֶאֱחָ, צִיצִית נֶאֱחָ, סֶפֶר תּוֹרָה נֶאֱחָ וּכְתוּב בּוֹ לִשְׁמוֹ בְּדִי
נֶאֱחָ, בְּקוּלָמוֹס נֶאֱחָ, בְּכִלְכֹּר אוֹמֵן וְכוּרְכּוֹ בְּשִׁירָאִין נֶאֱחָ. אֲבָא
שְׁאוּל אֲמַר 'וְאַנְהוּ' מלשון 'אני והוא', כלומר הוּי דִּמְכָּה לוֹ והדבק
בדרכיו, מֵה הוּא חֲנוּן וְרַחוּם אֵף אֲתָה הִנֵּה חֲנוּן וְרַחוּם.
הגמרא מביאה תנא הסובר שפירש אינו חוזר: אֲלֵא אֲמַר רַב אֲשִׁי,
הָא מְנֵי רַבִּי יוֹסִי הִיא, דִּתְּנֵי (ראה בא) בענין חילול שבת בהליכה חוץ
לתחום כדי להעיד בירושלים על ראיית הלבנה, בֵּין שְׁרָאָה הַלְבָנָה
החדשה בַּעֲלִיל – בגלוי לכולם, וּבֵין שְׁלָא נִרְאָה בַּעֲלִיל, מְחַלְלִין
העדים עָלֶיהָ אֶת הַשֶּׁבֶת והולכים לירושלים להעיד מה שראו, זו
שיטת תנא קמא. רַבִּי יוֹסִי אֲמַר, נִרְאָה בַּעֲלִיל אֵין מְחַלְלִין עָלֶיהָ
אֶת הַשֶּׁבֶת, משום שודאי ראוהו בית הדין או הקרובים לשם ואין

לחלל שבת שלא לצורך. מדברי רבי יוסי נלמד שאף שיש מצוה
להעיד על ראיית הלבנה החדשה, מכל מקום אין מחללים שבת על
כך כשאין צורך, אם כן גם בפירש מהמילה אף שיש הידור מצוה
לחזור ולחתוך גם את הציצין שאינם מעכבים, מכל מקום כיון שאין
צורך בזה שהרי המילה כשירה, אין מחללים שבת על כך.
דוחה הגמרא: מֵאֵא – מנין שרבי יוסי סובר שפירש אינו חוזר, דִּלְמָא
עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר – עד עתה לא שמענו שאמר רבי יוסי הָתָם שלא
לחלל שבת כשאין בכך צורך, אלא משום דִּלָּא נִתְּנָה שֶׁבֶת לִידְחוּת
– לא הותר כלל לחלל שבת כאשר נראית הלבנה בעליל, אֲכָל הָכָא
בציצין שאינם מעכבים, דִּנִּתְּנָה שֶׁבֶת לִידְחוּת כשלא פירש, הֵכִי נִמְי
– ראוי היה לומר שתדחה שבת גם אם פירש, כיון שזה המשך של
המילה.
הגמרא מביאה תנא אחר: אֲלֵא אֲמַרִי נְהֲרַדְעִי, רִבְנָן דְּפִלְגִי עָלֶיהָ
דְּרַבִּי יוֹסִי הִיא, דִּתְּנֵי (מנחות צט) בענין סילוק וסדור לחם הפנים
בשבת, אֲרַבְּעָה בְּהֵנִים נִכְנָסִין לְהִכִּל שְׁנַיִם מֵהֶם בְּיָדָם שְׁנֵי סְדָרִים
– שתי מערכות של לחם הפנים, וּשְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי בִיכָרִין – שתי כפות
מלאות לבונה. וְאֲרַבְּעָה כְּהֵנִים אֲחֵרִים מִקְדִּישִׁין לִפְנֵיהֶם, שְׁנַיִם כִּדִּי
לִפְּוֹל שְׁנֵי סְדָרִים של השבוע שעבר וּשְׁנַיִם כִּדִּי לִפְּוֹל שְׁנֵי בִיכָרִין
של השבוע שעבר. הַמְּכַנִּיסִין את המערכות החדשות עוֹמְדִים בְּרוּחַב
השולחן בַּצִּפּוֹן שֶׁדָּרָךְ חֲשִׁיבוֹת הוּא, וּפְנִיָּה לְדָרוֹם, וְהַמְּצִיאִין
עוֹמְדִים כְּנֻגָם בְּרוּחַב השולחן בְּדָרוֹם וּפְנִיָּה לַצִּפּוֹן. אֵלּוּ הַמוֹצִיאִים
מוֹשְׁבִים את סדרי הלחם הישנים וְאֵלּוּ הַמְּכַנִּיסִים מְנִיחִין את
החדשים, מִפְּחוֹ שָׁל זֶה בְּצֵד מִפְּחוֹ שָׁל זֶה, כלומר, כאשר המסלקים
מושכים את הלחם טפה, מיד מניחים המסדרים את הלחם החדש
באותו טפה, ועושים כן מִשּׁוּם שְׁנֵי אֲמָרִים (שמות כה ל) 'וְנִתְּנָה עַל הַשֻּׁלְחָן
לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי (ח') תָּמִיד', כלומר מצוה שתמיד יהא לחם מונח על
השולחן במקדש. רַבִּי יוֹסִי אֲמַר, אֲפִילוּ אֵלּוּ נִזְמָלִין תַּחֲלוּלָה את
סדרי הלחם הישנים וְרַק אַחַר כֵּךְ אֵלּוּ מְנִיחִין את החדשים, אֵף בִּזְהָ
הֵיךְ מַתְקִיִּים הַפֶּסֶח 'תָּמִיד'. מדברי חכמים נלמד שאם היה הפסק בין
סילוק הלחם הישן לסידור הלחם החדש, לא היה מתקיים הפסוק
'תָּמִיד', אם כן גם בסילוק ידו מהמילה, אין החזרה על ציצין שאינם
מעכבים נחשבת להמשך המילה אלא לפעולה חדשה.
הגמרא ממשיכה לדון בענין חיתוך הציצין בשבת: תִּנּוּ רִבְנָן,
מְהִלְקִין אֶת הַמִּילָה – מלקטים וחותכים את שאריות הערלה
בשבת, והכוונה לציצין המעכבים את המילה. וְאֵם לֹא הִיָּלְקֵת, עֲנוּשׁ
בְּרַת, שואלת הגמרא: מִנֵּי – מי ענוש ברת. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב
כְּהֵנָא, אוֹמֵן, כלומר המהול נענש בברת לפי שחילל שבת בעשותו
חבורה שלא במקום מצות מילה, שהרי לא גמר את המילה.
מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַב שָׁפָא, מדוע האומן חייב ברת, לִימָא
לָהּ – יאמר להם האומן, אֲנִי עֹבֵד עֲבָדִי שְׁלָנָא דְּמִצְוָה – אני עשיתי
מחצית המצוה, כלומר אני התחלתי בהיתר והחבורה נעשתה
בהיתר, אֲתִין עֲבָדִיתוּ שְׁלָנָא דְּמִצְוָה – אתם תשלימו את מחציתה
השני ותסירו את הציצין.
מתרצת הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַב שָׁפָא, הִבְרִיתָא עוֹסֶקֶת בְּחוּל,
וכוונתה שאם גָּדוֹל מֵל את עצמו ולא חזר על הציצין המעכבים את
המילה, הוא ענוש ברת שהרי הוא עדיין ערל. מקשה הגמרא:
מִתְּקִיף לָהּ רַב אֲשִׁי, וכי צריך להשמיענו שְׁדוּלֵל שלא מל את עצמו
חייב ברת, הלא בְּהִרְדֵּי כְּתִיב בֵּית – בפירוש נאמר בענינו (בראשית כ)
י' 'וְעַרְל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יוֹמֵל וגו' ונִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מִמֶּנִּיהָ'.
מתרצת הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַב אֲשִׁי, לְעוֹלָם מדובר בברייתא בשבת,
וְהַאֲוִמָּן ענוש ברת, וּבְגִנּוּ דְּאֵתָא – שהגיע הזמן סמוך לִפְנֵי הַשְּׁמִשׁוֹת
דְּשַׁבָּת, והמוהל רצה להתחיל את המילה, וְאֲמַר לָהּ לֹא מְסַפְקָת
– לא תספיק לגמור את המילה קודם שיחשיך, ותעשה חבורה בשבת
שלא במקום מצוה. וְאֲמַר לָהּ האומן מְסַפְקִינָא – אני כן אספיק.
וְעַבְדִּי וְלֹא אִיסְתַּפֵּק – והתחיל את המילה וגשאו ציצין המעכבים
ולא הספיק להסירם, וְאִישְׁתַּכַּח דְּחִבּוּרָה הוּא דְּעַבְדִּי – ונמצא שעשה
חבורה שלא במקום מצוה, וְעִנּוּשׁ בְּרַת על כך.

1 הגמרא מבארת את נחיצות המציצה. שנינו במשנה: מוֹצֵצִין וכו'.

2 אָמַר רַב פֶּפֶּא, הָאִי אוֹמְנָא – אותו מוהל דִּלָּא מְיִיץ – שאינו מוצץ

3 מקום המילה, סִפְּנָה הוּא לְנִימוֹל וְעֶפְרִינָן לִיה – ומעבירים אותו

4 מתפקידו שלא ימול עוד. שואלת הגמרא: פְּשִׁיטָא – פשוט הדבר,

5 מִדְּקָא מְחַלְלִי עָלֶיהָ שִׁבְתָּא – שהרי נאמר במשנה שבשבת מוצצים

6 את המילה, ומשמע שמחללים את השבת במציצה משום שסִפְּנָה

7 לחיי התינוק הוּא, שהרי רק במקום סכנה מותר לחלל את השבת.

8 משיבה הגמרא: מָהוּ דִּתִּימָא – שמא תאמר שאין במציצה חילול

9 שבת משום דִּהָאִי דָם מִיפְּקֵד פְּקִיד – הדם היוצא במציצה כנוס

10 באותו מקום ואינו בלוע בבשר, ואין במציצה משום עשיית חבורה,

11 ואין בזה חילול שבת ולכן התירו דבר זה ולא משום סכנה, ואם כן

12 מוהל שאינו מוצץ אינו מסכן את התינוק ואין צורך להעבירו. קָא

13 מְשַׁמַּע לָן חֲבוּרֵי מִיתָבָר – שהדם אינו כנוס אלא מחובר ובלוע

14 בבשר, ובמציצה נעשית חבורה ואף על פי כן הותרה בשבת כדי

15 שהתינוק לא יסתכן. וְדוּמִיָּא דְאִיסְפְּלָנִית וְכַמּוֹן – ויש להוכיח

16 שעושים המציצה משום סכנה, שהרי התנא שנה דין המציצה יחד

17 עם דין הנחת איספלנית וכמון ללמדנו שדינם שוה, מָה – כשם

18 שְׁאִיסְפְּלָנִית וְכַמּוֹן, כִּי לֹא עֶבֶד – אם אינו מניח על המכה סִפְּנָה

19 הוּא, אִף הָכָא נָמִי – גם המציצה כִּי לֹא עֶבֶד – אם אינו עושה

20 אותה, סִפְּנָה הוּא לְנִימוֹל ולכן מותר למצוץ בשבת.

21 הגמרא מביאה תרופות שונות שהיו משתמשים בהם בזמן הגמרא.

22 שנינו במשנה: וְנוֹתְנִין עָלֶיהָ אִיסְפְּלָנִית – תחבושת. אָמַר אֲבִי,

23 אָמְרָה לִי אִם – האומנת שלי, אִיסְפְּלָנִיתָא דְכוּלְהוֹן כִּיבִי – רטיה

24 שמועילה לכל הכאבים, זו המכילה שֵׁב מִינָאֵי תִרְכָּא – שבע מנות

25 של חלב, וְחֲדָא קִירָא – ומנה אחת של שעווה. רָבָא אָמַר, הרטיה

26 המועילה לכל הכאבים, היא זו המכילה קִירָא – שעווה, וְקִלְכָּא

27 (רִישִׁינָא) – ושרף לבן של עץ. דְרִשָּׁה רָבָא בְּמַחוּזָא – בדרשתו

28 במחוזא אמר רבא רפואה זו, קְרַעֲינָהּ בְּנֵי מְנוּיָמִי אִסְיָא לְמַנְיָהּ –

29 קרעו בני מניומי הרופא את בגדיהם על שרבא גילה את התרופה

30 הזאת. אָמַר לָהּ רבא, שִׁבְכִי לְכוּ חֲדָא – השארתי לכם תרופה אחת,

31 דְאָמַר שְׁמוּאֵל, הָאִי מָאן דְּמָשִׁי אִפִּיהָ וְלֹא נָגִיב טוּבָא – מי שרוחץ

32 פניו ואינו מנגבם כראוי, נִקְמְרוּ לִיה